

ISSI FABRA: QUAN LA MÚSICA ESDEVÉ ESPECTACLE

EL MÚSIC, DIRECTOR D'ORQUESTRA I COMPOSITOR
DE PUIGCERDÀ VA PORTAR LA MÚSICA ARREU DEL MÓN

Compositor, professor de música, fundador i director de diverses orquestres, Isidre Fabra (Puigcerdà, 1906 - Olot, 1994), més conegut per Issi, va continuar amb èxit una nissaga familiar de músics. Va actuar en hotels de luxe i teatres d'arreu del món abans de tornar a la seva vila natal per exercir de mestre de música.

LLUÍS BRUGUÉS
I ELISENDA VIDAL > TEXT

En comparació amb el seu potencial turístic, la vocació artística i musical de Puigcerdà no ha estat mai prou reconeguda. Tampoc no ha transcendit la petjada que nombrosos artistes ceretans han deixat al llarg de la història.

No obstant això, Puigcerdà disposa d'una sèrie de referents amb els quals es vincula a la música. Sense anar més lluny, l'*Himne de la Cerdanya*, de Francesc Matheu, i certa tradició coral.

Podríem parlar, també, d'alguns músics que van destacar a la població ja des del 1737: Sebastià Bosom Isern esmenta Bonaventura Vivas i Simó

Nogués, que van demanar ajut a l'Ajuntament per la compra d'instruments. Ja al segle XIX destaquen el compositor i mestre de capella Miquel Ferrer, el violinista i professor Antoni Bosom i també Joan Sansa, que dirigia l'orquestra local i donava classes de música. Al s. XX sobresurten l'Orquestra Flores, dirigida per Miquel Florensa, la dels Paulinos, la Fabra, la d'Antoni Degollada, i, ja més

Issi Fabra és un dels músics catalans del s. XX que més han destacat en la música dedicada al ball i a la revista

>> *Escola Municipal de Música
Issi Fabra, a Puigcerdà.*

recentment, Lleó Borrell, entre altres.

Però volem referir-nos a un músic que va fer grans aportacions en el terreny de la música, com a mestre, com a compositor i com a intèrpret en sales d'espectacles d'arreu del món. I és que Issi Fabra és, probablement, un dels músics catalans del segle XX que més han destacat en el context de la música dedicada al ball i a la revista. Potser és per la poca valoració que es té d'aquests gèneres musicals que Issi Fabra no ha esdevingut un personat-

>> *Issi Fabra i la seva orquestra a l'Hotel Palace de Madrid. Any 1945.*

ge suficientment popular i no ha estat reconegut com es mereixeria. Malgrat tot, la seva trajectòria i el seu treball ens donen prou elements per valorar la seva gran aportació al fet musical.

El naixement d'una vocació

Nascut a Puigcerdà el dia 11 de juny de 1906, Isidre Fabra, més conegut artísticament com Issi Fabra, començà a estudiar música als 7 anys. Fill de Josep Fabra Vidal i d'Emília Bové Bada, va seguir les passes del seu pare i del seu oncle Joan Fabra, també músics, i estudià trompeta, trombó de vares i acordió. Amb l'organista de la parròquia, mossèn Enric Marfany, aprengué piano, i amb Miquel Florensa, violí. Ja a Barcelona va rebre lliçons d'harmonia d'Enric Morera, de piano amb el mestre Font i de violí amb Monner. De seguida van destacar les seves bones aptituds per la música, i va començar a compondre obres ja als tretze anys.

Va continuar els estudis al Conservatori de París. Fou allà on, impregnat per l'ambient del barri de Montmatre,

on vivia, s'encomanà de l'esperit artístic de la ciutat i s'introduí en el món de l'art. Per això durant aquest període compaginà els seus estudis musicals amb els de dibuix a l'École de Melin.

Posteriorment, el seu bon traç l'ajudà a dissenyar anuncis amb els quals publicitava les seves orquestres, però el dibuix mai es convertí en una professió per a ell.

De retorn a Puigcerdà va impartir classes de música a alguns joves. Gràcies a això el 1933 aconseguí crear amb ells l'Orquestra Hesmont, que debutà amb gran èxit al Casino de Puigcerdà.

La Guerra Civil: canvi de rumb

Però l'esclat de la guerra canvià el rumb de la trajectòria d'Issi Fabra. I és que els seus ideals republicans i la lluita en fa-

vor de la música el van implicar en una sèrie de fets que el portaren a ser jutjat i empresonat.

Així ho va explicar ell mateix en una entrevista concedida poc abans de la seva mort: «Durant la guerra, un dia em vaig assabentar que els milicians arreplegaven els pianos de les cases i els orgues de les esglésies, i els apilonaven en un descampat per a cremar-los. Vaig anar a trobar el cap del comitè i em va dir que la música només era cosa de gent burgesa, cosa que li vaig rebatre i em vaig oferir a fer classes gratuïtes per als fills de les famílies treballadores del poble. Vam aconseguir convèncer-los i durant una colla de mesos vaig fer classes de música a una colla de joves en una casa que el meu pare en guardava les claus».

Els pianos, precisament, van marcar un altre moment decisiu a la vida d'Issi Fabra durant la guerra. Arran de la preocupació de Pepe Andreu, fill del Dr. Andreu, davant la possibilitat que els pianos fossin destruïts, Issi Fabra va fer que els amaguessin al soterrani de la torre Francolí, on estarien més

Els seus ideals republicans i la lluita en favor de la música el portaren a ser jutjat i empresonat

AUTOR: DESCONEGUT. FONS ISSI FABRA. ARXIU COMARCAL DE LA Cerdanya.

>> Amb l'actriu Yola a Portugal, mentre preparaven l'espectacle *Buona notte Betina*.

POSTUS

>> Amb Claudia Cardinale, a l'aeroport de Barajas.

FONS ISSI FABRA. ARXIU COMARCAL DE LA Cerdanya.

AUTOR: DESCONEGUT

>> A l'esquerra, diploma de la Creu de Cavaller atorgat per Le Mérite National Français. Any 1964. A la dreta, lliurament a Josep Ensesa de la sardana S'Agaró. Hotel La Gavina. Al fons es pot reconèixer Lluís Millet.

protegits.

La seva filla Emília recorda aquest episodi i com, arran d'això, el seu pare va ser empresonat: «Algú d'aquí Puigcerdà el va denunciar, una dona en específic, i va dir que el meu pare havia requisat pianos. Com si un piano es pogués ficar sota l'aixella. Bé, doncs, va anar a judici, a Girona precisament. I allà el Tribunal militar li va dir que ell s'havia quedat amb els pianos. Lògicament el meu pare va dir que no era veritat i que si aquesta era la justícia de Franco, això no era justícia».

Issi Fabra va ser condemnat a la presó però sense pena, de manera que el seu destí era incert. Gràcies a la me-

diació d'un familiar que coneixia el bisbe de Barcelona va aconseguir que la pena es limités a uns tres anys. La nostra recerca ens ha portat a trobar-lo a la presó de la travessia del Portal Nou de

Issi Fabra va treure profit de l'empresonament i va crear una banda al centre penitenciari

Girona l'any 1940 i, posteriorment, a la de Lleida. Allà Issi Fabra va saber treure profit de l'empresonament i va crear una banda amb els detinguts del centre penitenciari. Els ensenyava música i oferien concerts als militars. Gràcies a això, Isidre Fabra va salvar la vida d'un dels músics de la banda, tal com recorda Emília Fabra: «Recordaré sempre, quan vivíem aquí a Puigcerdà, que va venir un senyor amb un camió ple d'olives, oli, bótes grans de vi ranci, de vi de Tarragona, etc. De resultes, aquest senyor tocava el trombó, i li va dir plorant "Gràcies per haver-me salvat la vida". I llavors el papà ens va explicar que, com que aquest senyor era l'únic trombó

>> Dirigit la Cobla Barcelona amb motiu de la distinció que li va fer l'Obra del Ballet Popular. En primer terme podem distingir, entre altres personalitats, Joan Antoni Samaranch. Any 1973.

que hi havia, va convèncer al director que sense aquest instrument s'espallaria la banda i no hi havia ningú més que tingués el llavi bé per poder bufar ni aprendre a tocar-lo».

El temps va anar passant i així, finalment, el trombonista va salvar la vida gràcies a Issi Fabra.

Comença una carrera internacional

Acabada la guerra, Fabra s'instal·là a Barcelona i inicià una carrera imparable que el va portar a actuar per tot el món amb la seva orquestra. El 1943 debutà a la sala de festes El Cortijo de Barcelona, i d'aquí féu el salt als grans hotels, sales de festes i teatres més importants de tot l'Estat espanyol: el Rialto de València, el Palace, els jardins del Ritz, el Castellana Hilton de Madrid i el Gran Hotel Felip II d'El Escorial, entre altres.

La trajectòria d'Issi Fabra també passà per acompanyar artistes de renom de l'època, com Carmen Olmedo al Teatre de la Zarzuela de Madrid, on el 1947 va estrenar la seva composició

Vales un Perú.

En aquest període va contraure matrimoni amb Alejandra Arcega Domènech, de Móra la Nova, amb la qual va tenir la seva única filla, Emília.

Les actuacions en hotels de gran luxe comportaven, forçosament, que Issi Fabra es relacionés amb personalitats rellevants de l'època del món polític, empresarial i artístic. El seu caràcter sociable, per altra banda, l'ajudava a conèixer-los i això va donar peu a nombroses anècdotes. Arran del seu pas per la presó, Issi Fabra no podia sortir del país. Durant una de les seves actuacions en un hotel madrileny, tot i

les seves fortes conviccions republicanes, establí una bona amistat amb un ministre de Franco, i fou així com recuperà el passaport i obtingué via lliure per viatjar arreu.

A partir d'aquest moment la seva carrera va esdevenir internacional. Entre el 1949 i el 1966 va recórrer, entre altres, Xipre i Teheran. Juntament amb el músic figuerenc Joan Falgarona va viatjar durant l'any 1952 per l'Iraq i el Líban amb l'orquestra internacional que portava el seu nom.

El 1958 tornà a Barcelona, on va fer les orquestracions d'*Irma la dulce*, de la francesa Marguerite Monnot, obra amb la qual va recórrer també tot Espanya i Portugal.

La seva obra aplega més de dues-centes peces de tots els estils, des de música simfònica a sardanes, havaneres i especialment música per a revista, gènere en què va compondre obres com *Las siete llaves*, estrenada el 1949 al Teatre Alcázar amb Celia Gámez. En el camp de les sardanes, és autor de *Passeig de Barcelona*, *Rosa de Sant Jordi*, *Vesprejant*,

La seva obra aplega més de dues-centes peces de tots els estils

POSTIUS

>> Amb Salvador Dalí, el dia del lliurament de la partitura Gala i Dalí a Portlligat. Any 1970.

Muntanyes de Cerdanya, Andorrans o La Cerdanya. L'Himne de la Unió Esportiva Olot o Somorrostro, dedicada a Carmen Amaya, són altres de les seves incomputables obres. Entre les havaneres, destaca *És fabulós un cremat de Palamós*. Amb l'obra *Oasis*, orquestrada per ell mateix i que comprèn vint números diferents amb una trentena d'instruments, s'endinsa en el teatre musical. Algunes de les seves composicions van ser fruit d'encàrrecs dels artistes de més renom de l'època, com la partitura *Gala i Dalí* o la sardana *S'Agaró*, composta per a Ensesa. I és que Issi Fabra va estar a prop de les personalitats més rellevants del moment.

El retorn a casa

El 1965 tornà a Puigcerdà a causa de l'edat avançada del seu pare. Des de llavors, durant 20 anys es dedicà a l'ensenyament de la música a la Cerdanya, Andorra i Perpinyà. Alguns deien que això el va convertir en l'únic professor de música que en un sol dia donava classes a tres països diferents.

La seva trajectòria musical va ser especialment intensa fins a l'any 1983,

en què es retirà a Olot atret pel seu ambient artístic i es dedicà plenament a la composició.

La seva vila natal, Puigcerdà, li va concedir el màxim reconeixement el 21 de juny de 1992, coincidint amb el dia de la música, en batejar amb el nom d'Issi Fabra l'Escola Municipal de Música, com a tribut a la trajectòria del seu fill músic il·lustre.

Olot també li reté homenatge durant la Fira de Sant Lluc de 1994, amb un acte al Teatre Principal d'Olot en què es va estrenar una composició operística inèdita seva, *La Fageda d'en Jordà*, amb lletra del poema de Joan Maragall.

La seva carrera ha estat reconegu-

Puigcerdà li va concedir el màxim reconeixement batejant amb el seu nom l'Escola Municipal de Música

da en altres ocasions. El 1973, l'Obra del Ballet Popular de Barcelona va distingir com a millor disc de sardanes l'elapé que comprenia les composicions del mestre Fabra *Rambla de Barcelona*, *Noies de la Ribera*, *Muntanyes de Cerdanya* i *Nits de s'Agaró*. També va rebre del govern francès el diploma de la creu de cavaller al mèrit nacional per la seva tasca docent, i va ser protagonista del programa radiofònic *Catalunya, música i dansa*, de Ràdio Olot, i del programa *Pizzicato*, coproduït pel Conservatori de música Isaac Albéniz de la Diputació de Girona i TV Girona.

Compositor, professor de música, fundador i director de diverses orquestres, Isidre Fabra morí a Olot el 29 de maig de 1994 als 87 anys, després d'una vida que sempre va girar entorn de la música. I és que Issi Fabra deia que «qualsevol manifestació, situació, entorn o la bellesa femenina pot ser motiu per fer una composició».

Lluís Brugués i Agustí
és músic i pedagog.
Elisenda Vidal i Comellas
és periodista.